

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

IX. évfolyam 4-5. (93-94.) szám

2005. április-május

**KÖSZÖNTJÜK MÁJUS ELSEJÉT, A MUNKÁSOSZTÁLY NEMZETKÖZI SEREGSZEMLÉJÉT,
ÉS MÁJUS 9-ÉT, A FASIZMUS FELETTI GYŐZELEM NAPJÁT!**

**Száz éve
született**

**József
Attila**

“A ferencvárosi mosónő fia immáron a világirodalom óriása. Születésnapja – április tizenegyediké – évtizedek óta a magyar líra ünnepének számít.”

**József Attila:
SZOCIALISTÁK**

Le a kapitalizmussal! Hatalmat, húst a dolgozóknak!...
A tőke szennyében gázolunk, kedves fegyverünk böködi tomporunkat –
Böködj, böködj csak szüntelenül, kedves fegyverünk,
Hadd tudjuk meg újra és újra, hogy véletlenül, tusa nélkül
Csatát nem nyerünk.

Nem sietünk, erősek vagyunk, rengeteg az elevenünk, a halottunk
Tanácsot állunk a dombon, melyre pincéből, bányából,
kubikos gödörből feljutottunk –
viszi az idő a ködöt, tisztán meglátni csúcsainkat.

Viszi a ködöt az idő s az időt mi hoztuk magunkkal,
a kenyérrel, mely megpenészedett, amíg a munkás megszeghette,
a kásával, mely megdohosodott, amíg a munkás megfőzhette,
a tejjel, amely megsavanyodott, amíg a munkás köcsögébe belesobbant,
a csókkal, amelyből cafróság lett, amíg a munkás fiatalába beledobant,
a házzal, amelyből omladék lett, amíg a munkás beleköltözött,
a ruhával, amelyből rongy lett, amíg a munkás beleöltözött,
a szabadsággal, mely elnyomás lett, amíg a munkás megszületett,
a bórszivarral, mely bagó lett, amíg a munkás felnövekedett, –
a tőkével, mely munka lesz,
míg megnő az inas
s kalapácsával odavág
világ!
ahol a legfehérebben
izzik a vas!...
Vers, eredj, légy osztályharcos! a tömeggel együtt majd fölszállsz!...
Te délre mégy, te nyugatra, én pedig északra, Elvtárs!

Ki szabadította fel Európát?

A Győzelem Napjára, emlékeztetőül

A Győzelem Napja alkal-
mából a történelemhamisítók is-
mét világgá kürtölik azt az állítá-
sukat, hogy Európát a nyugati
szövetségek szabadították fel,
ők mentették meg a világot Hit-
lertől és a náci diktatúrától. Clin-
ton pár éve nem átalotta meg-
köszönni az “orosznak”, hogy
“segítették” ebben a Nyugatot,
“hozzájárultak” a Hitler feletti
győzelemhez. Európa felszaba-
dulásának kezdetét a hamisítók
1944 júniusától, a második front
megnyitásától számolják, ame-
lyet “partraszállásnak”, “D-
day”-nek, “normandiai csatá-
nak”, vagy “Overlord-hadmű-
veletnek” neveznek, gondosan
kerülve a “második front” meg-
nevezést, mert ez az “első front-
ra”, a Vörös Hadsereg döntő
szerepére emlékeztetne.

Anélkül, hogy tagadnánk a
nagyszabású normandiai had-
művelet történelmi fontosságát,
harcosainak bátorságát és a szer-
vezők körültekintő alaposágát,
a tárgyilagos szemlélet számára
nem lehet kétséges, hogy a há-
ború sorsát meghatározó ütköz-
zetek már jóval a második front
megnyitása előtt lezajlottak:
Moszkvánál, Sztálingrádnál és
Kurszknál.

Moszkva

1941 nyarán a Vörös Hadse-
reg súlyos veszteségeket szen-
vedett, a náci nagy területeket
szálltak meg. Fő céljuk Moszk-
va elfoglalása volt; erre a fela-
datra összpontosították a szov-
jet-német arcvonalon bevetett
gyalogos erők 38 százalékát, a

páncélos és gépesített erők 64
százalékát. A Vörös Hadsereg-
nek lényegegesen kisebb erő állt
rendelkezésére: pl. 2000 német
páncélossal szemben 800-900
harcocsit tudott felvonultatni.
Moszkva közvetlen veszélybe
került, helyenként 25 km-re
megközelítette az ellenség.

A moszkvai lakosság töme-
gesen alakított népfelkelő had-
osztályokat, és kivette részét a
főváros védelmi munkálataiból.
A gyárakban asszonyok és ser-
dülő fiatalok álltak a bevonult
férfiak helyébe. November 7-én
a Vörös-téren megtartották a
hagyományos ünnepi díszszem-
lét. Sztálin beszélt: “Lehet-e ké-
telkedni abban, hogy le tudjuk
győzni, és le kell győznünk a
német területtrablókat?” A dísz-
szemléről a csapatok azonnal a
frontra indultak.

A védők elszántságáról re-
gények és filmek születtek. A
“Völkalamuszi országút” hő-
seit, Momisuli Baurdzsán zász-
lójparancsnok nevét világszer-
te megismerték. Híres epizódja
volt a védelemnek a Panfilov-
lövészadosztály 28 katonájá-
nak hőstette, akik 50 német
harcocsival szálltak szembe.
Politikai tisztjük szavai szálló-
igévé lettek: “Nincs hová hátrál-
nunk, mögöttünk Moszkva!” A
védelem kitartott; a naponta
százával támadó náci bombázók
közül alig néhány jutott el
Moszkva fölé. A támadók végül
kudarcot vallottak, kezdeti a-
nyagi fölényükön felülkereked-
ett az erkölcsi erő.

(folytatás a 2. oldalon)

(folytatás az 1. oldalról)

Moszkva alatt a németek 55 000 halottat, több mint 100 000 sebesültet és fagysebesültet, nagy mennyiségű felszerelést veszítettek. A Vörös Hadsereg *megnyerte a háború legnagyobb védelmi csatáját, szerte-foszlatta Hitler villámháborús terveit és a német fegyverek legyőzhetetlenségének legendáját.* Sztálin így foglalta össze a győzelem jelentőségét: “A háború sorsát most már nem olyan mellékes és múló körülmény fogja eldönteni, mint a váratlanság tényezője, hanem állandóan ható tényezők: a háterszág szilárdsága, a hadsereg szelleme, a hadosztályok száma és minősége, a hadsereg fegyverzete, a parancsnoki kar szervezőképessége.” “Megbocsáthatatlan rövidlátás volna azonban azt hinnünk, hogy a német haderőkkel már végeztünk. Még sok nehézség előtt állunk.”

Sztálingrád

A nehézségek nem sokáig vártak magukra. *A második front hiányát kihasználva*, a német hadvezetőség 1942. május 8-án nagy erővel támadást indított a Kercs-félszigeten. A szovjet csapatok súlyos vereséget szenvedtek; a nácik elfoglalták a félszigetet és 250 napos ostrom után Szivasztopolt, majd utat törtek a Donhoz és Voronyezshez. Július második felében, csaknem 100 000 km²-nyi területen, kibontakozott és több mint 6 hónapon át tombolt a világtörténelem egyik legnagyobb csatája. A harcok Sztálingrád körzetében összpontosultak; ha a németek szétzúzzák a védelmet, megnyílik előttük az út a kaukázusi olajhoz, észak felé pedig Moszkva átkarolásához. A szovjet Honvédelmi Népbiztoság július 28-án parancsot adott: “Egyetlen lépést se hátra!”

Augusztus második felében a több mint 200 000 emberrel, 600 harckocsival és 2700 löveggel támadó ellenség kettévágta a Sztálingrádi Frontot, gépei szakadatlanul bombázták a várost. A védelemben a lakosság is részt vett. Minden házért elkeseredett harcok folytak. A pályaudvart tizenháromszor foglalták el a fasiszták, míg sikerült birtokba venniük. A védők hősiességének példái ezúttal is bejárták a világot. Legendássá vált a Pavlov-ház története: négy katona, Pavlov gárdaörmmesterrel az élen, elsáncolta magát egy négyemeletes épületben. Később még húszan csatlakoztak hozzájuk: orosz, ukrán, üzbec, tatár, kazah és grúz harcosok 58 napon át védtek az épületet.

Sztálingrádban a hősiesség mindennapos magatartássá lett. A halálos sebet kapott Tyitajev híradós katona fogával tartotta össze az elszakadt telefonhuzalt, hogy helyreállítsa az összeköttetést. Von Wietersheim tábornok, a német 14. páncélos hadtest parancsnoka, Paulus hadseregpáncsnoknak küldött, 1942. szeptember 2-i jelentésében megírta: a város lakossága a legnagyobb elszántsággal támogatja a védőket; ő maga tapasztalta, hogy civil munkások, férfiak és nők hevernek holtan az összecsapások színhelyén, és még holtukban is a fegyverüket szorongatják, halott civilek ülnek a kilőtt harckocsikban – ilyesmit azelőtt sohasem látott.

Az 1942. július 17-től november 18-ig tartó védelmi harcokban a fasiszta támadók kb. 1 millió halottat, sebesültet és foglyot, valamint hatalmas mennyiségű felszerelést veszítettek. November 19-én megindult a szovjet ellentámadás. A fasisztákat körülfogták és felmorzsolták, Paulus vezértábornagy fogságba esett. Sztálingrád után “a németek nem tudtak többé magukhoz térni” – mondta Sztálin. Roosevelt szintén felismerte Sztálingrád döntő jelentőségét. Levelet írt a szovjet harcosoknak: “Dicsőséges győzelmük feltartóztatta a támadás hullámát, és fordulóponttá vált a szövetséges nemzeteknek az agresszió ellen viselt háborújában.”

Kurszk

Sztálingrád után a német hadvezetés belátta, hogy támadó hadviseléssel nincs többé lehetősége a keleti hadjárat befejezésére. Új stratégiát választott: hadászati védelmet szervez Európa meghódított területeinek megtartására, és az összekötő vonalak megrövidülését kihasználva, felmorzsolja a Vörös Hadsereget. Ennek a tervnek a bevezetőjéül indították meg Hitlerék 1943 nyarán a “Citadella” hadműveletet. Mivel a második front megnyitása továbbra is késett, Hitler hatalmas erőket – 550 000 embert – összpontosított a kurszki kiszögellésnél, hogy viszonylag szűk arcvonalon, gyors, nagy erejű támadással hosszabb időre megbénítsa a szovjet hadsereget. A német hadtermelés ebben az évben érte el teljesítménye csúcspontját, ami lehetővé tette a fasisztáknak, hogy példátlan sűrűségben elhelyezett támadó erőiket a legkorszerűbb technikával lássák el.

A szovjet hadvezetőség mélyen tagolt védelmet épített ki, azt tervezve, hogy a támadókat erős ellencsapásokkal, légi csapá-

sokkal, hadműveleti és hadászati tartalékok bevetésével felmorzsolja, majd ellentámadást indít, amely megteremti a feltételeket az ellenség kiűzésére a Szovjetunió területéről.

1943. július 5-én támadtak a fasiszták; megkezdődött a második világháborúnak Sztálingrád mellett a legnagyobb ütközete, milliós embertömegek, közel 12 000 harci repülőgép, több mint 13 000 páncélos és önjáró löveg részvételével. A csata menete nem térünk ki, csupán az ütközet méreteit szeretnénk néhány adattal érzékelteni. A harcok első 7 napja alatt a Voronyezsi Front (parancsnoka Vatulyn¹) 417 vagon tüzérségi lőszeret használt el; a Központi Front (parancsnoka Rokosszovszkij) 1079 vagon. A csapatok hűsételésére 10 000 t súlyú vágómarha volt szükséges, ehhez 75 000 szarvasmarhát kellett a frontra hajtani több mint 1000 km távolságról (vasúti kocsi nem volt), biztosítva közben a megfelelő mennyiségű takarmányt, a fejést, a tej feldolgozását és a szállítmány állatorvosi ellátását.²

A fasiszta támadás július 12-re kifeladt; a szovjet ellentámadás, amely ezen a napon indult, augusztus utolsó hetében, Harkov felszabadításával ért véget. Tulajdonképpen itt, *a kurszki csatában dőlt el a háború.* Erich von Manstein német vezértábornagy írja (“Verlorene Sieg” – “Elveszített győzelem” c. könyvében), hogy Kurszk után a német vezérkar nem számíthatott már a szovjet hadsereg kivézetésére, de még döntetlenre sem. Clay Blair amerikai haditengerészeti történetíró szerint a kurszki csata volt “Hitler utolsó vanbanque-játszmája”. A göbbelsi sajtó hangot váltott: nem támadásra buzdított többé, hanem az “Európa-erőd” védelmére a bolsevizmus ellen. Ez már kacsintás volt az angolszászok felé: szakítások a szovjetekkel, szövetkezetek velünk, németekkel, akik a közös összeurópai érdekeket védelmezzük a keleti hordákkal szemben.

1943. november 6-án, az Októberi Forradalom évfordulós ünnepségén, Sztálin így adott számot az eseményekről: “A kurszki csata a Kurszk ellen északról és délről indított német támadással kezdődött. Ez volt a németek utolsó kísérlete, hogy nagy nyári támadást indítsanak, és siker esetén visszacserezkék azt, amit elvesztettek. A támadás, mint ismeretes, kudarcba fulladt, a német fasiszta haderő két támadó főcsoportjának szétzúzásával és haderőink ellentámadásával végződött, amely később a Vörös Hadsereg hatalmas nyári támadásába csapott át. A sztálingrádi csata a német fasiszta hadsereg alkonyának előhírnöke volt; a kurszki csata katasztrófa elé állította az agresszorokat.”

(folytatás a 3. oldalon)

¹ Vatulyn hadseregtábornok a háború alatt kiemelkedett legtehetségesebb fiatal szovjet hadvezérek közé tartozott. 1944. február 29-én ukrán nacionalisták megölték.

² Antyipenko vezértábornagy, akinek “A főirányban” c. könyvéből az adatok származnak, összehasonlításul megjegyzi: a korabeli irodalom szerint Ausztráliában és a cári Oroszország szibériai részében hajtották addig a legnagyobb nyájakat, de 5-6000 állatnál többet soha.

(folytatás a 2. oldalról)

A második frontról

1942. május 30-án Roosevelttel amerikai elnök közölte a szovjet kormánnyal, hogy az USA kész 1942 folyamán megnyitni a második frontot. Ezt rögzítette *ajúnius 12-én* kiadott közös amerikai-szovjet közlemény: "A felek a tárgyalások során teljes egyetértésre jutottak abban, hogy az európai második front megnyitása 1942-ben halaszthatatlan feladat." Hasonló szöveg olvasható az angol-szovjet közös közleményben is, amelyet *ugyanazon a napon* hoztak nyilvánosságra. (Akkor már folyt a németek nyári támadása, amely Sztálingrád ostromában csúcsosodott ki, és rendkívül veszélyes helyzetbe hozta a Szovjetuniót.) Egy hónap múlva, július 24-én, angol-amerikai megállapodás született arról, hogy az USA és Nagy-Britannia *mégsem nyitja meg a második frontot*, ehelyett partra száll Észak-Afrikában – *egymellékhadszíntéren*, amelynek *nincs lényeges befolyása a keleti front eseményeire*. Ez a lépés megfelelt Churchill elgondolásainak, aki már június 8-án (négy nappal a szovjet kormánynak tett ígéret közzététele előtt) utasítást küldött az angol hadsereg vezérkari főnökeinek: "Mindaddig nem szállunk partra jelentős erőkkel Franciaországban, amíg egy újabb vereség nem demoralizálja a németeket Oroszországban." A partraszállást ugyanis – folytatta a brit miniszterelnök – "Oroszországnak nem a vereségétől, hanem a sikerétől kell függővé tenni". Magyarán: nem azért szállunk partra, hogy megsegítsük az egész emberiségért élethalál harcra hívó szövetségünket, hanem hogy elzárjuk majd az útját, amikor már győzött; hogy biztosítsuk az angol hegemoniát a Földközi-tengeren, és kedvező kiindulópontot teremtsünk Olaszország és a Balkán, Románia, Magyarország és Közép-Kelet-Európa ellenőrzéséhez.

A következő partraszállást a nyugatiak 1943. július 10-re virradó éjszaka hajtották végre Dél-Szicíliában. Ez a művelet sem hozott könnyítést a szovjet csapatoknak (amelyek éppen a kurszki kiszögellésben harcoltak). Olaszországban és a szigeteken ekkor 2 német páncélos és 4 páncélgránátos hadosztály, 1 SS-rohambrigád és a 2. légiflotta 932 gépe állomásozott (ebből 563 volt bevethető). Július 26-án parancsnoki megbeszélés volt Hitler főhadiszállásán; a Führer követelte, hogy keletről, a Közép-hadseregcsoporttól, vessenek át több hadosztályt az olasz frontra. Von Kluge vezértábornagy azonban határozottan kijelentette: "Ez pillanatnyilag teljesen lehetetlen."

Nem a dél-olaszországi angolszász partraszállás tette lehetővé a kurszki győ-

zelmet, hanem a német csapatok keleti lekötöttsége könnyítette meg a partraszállást. (Ahogy az észak-afrikai partraszállást is.)

A Vörös Hadsereg kurszki győzelme után világossá vált, hogy a Szovjetunió második front nélkül is képes az ellenséget megsemmisíteni. William Donovan, az OSS (Office for Strategic Service – a CIA elődje) főnöke, 1943. augusztus 20-án memorandumban figyelmeztette Rooseveltet és Churchillt: "A szovjet kormány remélheti, hogy saját erőivel legyőzi Németországot, utána pedig főszerepet játszik Németország és Európa újjáalakításában." Ennek a lehetőségnek a megelőzésére nyitották meg végre a nyugati kormányok 1944. június 6-án a második frontot (amit saját népek régóta sürgettek).

A fasiszták ebben az időben már ki-egyenlíthetetlen hátrányban voltak; pl. alig 500 sértetlen gépük volt a brit szigeteken állomásozó 11 000 harci géppel és 2300 szállítógéppel szemben. Csapataik zömét továbbra sem csoportosíthatták át keletről, ahol a front teljes hosszában sorra érték őket a vereségek. De azért tartogattak még egy utolsó meglepetést. Maradék tartalékaik összehívásával, 1944 decemberében támadást kezdtek a nyugatiak ellen; 16-án az Ardenneknben áttörték a frontot, a szövetségesek főhadiszállását és Párizst fenyegették. Churchill 1945. január 6-án *segélykéréssel fordult a szovjet kormányhoz*. A szovjet csapatok ezért a tervezettnél korábban, 12-én, támadásba lendültek a Dunától a Baltikumig húzódó arcvonalon. A fasiszták kivonták erőiket az Ardennekből.

Volt még egy partraszállás, amiről általában kevés szó esik: a görögországi. A Nemzeti Felszabadító Hadsereggé (ELAS) egyesült görög partizánok 1944 novemberére, néhány sziget kivételével, önfelálló harcokban az egész országot felszabadították; a lakosság többsége a Nemzeti Felszabadítási Frontot (EAM) támogatta. A Balkánon előretörték a szovjet csapatok. A brit imperializmus veszélyeztetve látta pozícióit, ezért 1944. október 13-án brit csapatok szálltak partra Athénben és Pireuszban. December 5-re virradó éjszaka Churchill táviratban utasította a parancsnokot, Scobie tábornokot: "Ne habozzék úgy eljárni, mintha egy meghódított városban helyi felkelés törne ki ... Ha ELAS-bandák közelednek, adjon nekik leckét a páncélosaival."

Ez a magatartás még Rooseveltet is felháborította; Churchill azonban zavartalanul cselekedhetett, tudva, hogy szövetségesei nem fogják kockára tenni a Hitler-ellenes koalíció egységét. Megkezdődött az antifasiszta partizánok üldözése; II. György király újra elfoglalhatta trónját.

Néhány szó az anyagi segítségről

Sokan az angolszász anyagi segítségnek, vagy jórészt annak tulajdonítják a győzelmet. Valójában ez a segítség, ha játszott is szerepet, összességében nem volt számottevő: Zsukov tábornagy szerint *nem tett ki többet a szovjet felszerelés 4 százalékánál*. Churchill 1942-ben "a legnagyobb sajnálattal" közölte, hogy a tengeri szállítmányokat az északi útvonalon a német tengeralattjárók okozta veszteségek miatt fel kell függeszteni. 1943-ban Churchill ismét minimálisra csökkentette a szállítmányokat – éppen amikor a legszükségesebbek lettek volna! A rakományok egyébként még 1943 márciusában is, a tengeralattjáró-háború csúcspontján, 91,5 százalékban megérkeztek a célkikötőkbe, később pedig, az új elhárító technikák (radar stb.) bevezetésével, a náci tengeralattjáró-háborúja megbukott.

Arról is meg szoktak feledkezni, hogy a szovjet hadiipar igen rövid idő alatt felzárkózott, és utólérte a német ipart. 1943-ban pl. 34 900 repülőgépet, 24 100 páncélost és önjáró löveget gyártott a szovjet ipar, 25 200-at, illetve 10 700-at a német.

r. e.

Balta Fruzsina:

A Vörös Csillag alatt

(Vers egy ablakból)

A Vörös Csillag alatt álltam,
Néztem, milyen szépen ragyog.
Néztem. Szívemen könny futott szét,
S kinyitottam az ablakot.
Most már befolyt hozzám a fénye.
Hallgattam. Sírt, a vére folyt.
Megjárta sokszor – most is járja
A sötét bugyru, mély Pokolt.
Azt mondtam: "Kelj fel! Jöjj le hozzám!
Éleszd újra a szíveket!"
Könnyein keresztül mosolygott.
"Nem! – mondta – Most még nem lehet!
Itt áll romokban drága váram,
Ájult, a fala szétesett.
Építsetek meg újra kőből!
Legyen nagyobb és fényesebb!
Legyen tágasabb, mint volt régen,
Hajléktalan fölött tető,
Oltalom annak, aki gyenge,
Didergőket melengető.
Legyen közös hajlák a váram,
Föleszmélt népek otthona!
Ha elkészül, meglátogatlak,
És nem is hagylak el soha."

(A szerző 15 éves, gimnáziumi tanuló.)

A GYŐZELEM NAPJA — KÉTKEDÉSEKKEL

A nyugati nagyhatalmak – az USA, Nagy-Britannia, Franciaország – minden évben, – ez évben, a 60. évfordulón különösen – monstre rendezvényeken ünneplik a német fasizmus felett aratott győzelem napját. Oroszország, – amely a legnagyobb áldozatokat szenvedte el a II. világháborúban – a világháború győztes hatalmaként, az amerikai elnök részvételével, hasonló módon készül az ünnepi évfordulóra. A rendezvényeken az utóbbi években az immár demokratikus Németország képviselője is meghívott résztvevő, nyilvánosan elismerve a terhes történelmi elődnek, a hitleri Németországnak a vereségét.

Van azonban egy európai ország, ahol nem ismerik el ünnepek május 9-ét. Pontosabban: nem értenek egyet a Győzelem Napjának tartalmi mondanivalójával a hungaristáktól kezdődő csoportosulásoktól a keresztény - konzervatív jobboldali pártokig és azokig a személyekig bezárólag, akik gaztetteket, emberiség-ellenes bűnöket követtek el, vagy egyáltalán együttérző fő vagy mellékszereplői voltak a hitleri Németország területszerző és 50 millió ember halálával befejeződő háborújának. Magyarország szegénye, hogy a történész-főtanácsadó asszony mellett más történészek és publicisták is kiszolgálják és magyarázzák a magyar vereségről szóló egyedi koncepciót. Az érvek hovatovább abba az irányba mutatnak, hogy a Szovjetunió és Vörös Hadserege ítélandó el azért, mert harcba indult megtámadott hazája védelmében, és kiverte Magyarország területéről is az ellenálló, és az ország pusztulásával nem törődő német és magyar csapatokat, a tömeggyilkos nyilasokat és a Horthy-adminisztrációt, amely kiszolgáltatta a félmillió zsidóságot az SS-nek.

A magyarázkodó történészek és politikusok sohasem viszik tovább a gondolatot, vagyis azt, hogy például a magyarországi hadműveleteknek mi volt az előzménye. Azt, hogy a magyar hadsereg a háború kilátástalan, végső szakaszában, 1945-ben is tovább harcolt ebben a szövetségben, előidézve azt a pusztulást, amit ez az ellenállás okozott az országnak – a román, bolgár vagy jugoszláv példával szemben. Az angol-amerikai légierő és a Vörös Hadsereg a németek háborúja mellett kitartó országot bombázta és győzte le súlyos veszteségekkel járó küzdelmekben. Felvetődik a kérdés: vajon a magyarkodó hölgyeknek és uraknak az lett volna ínyére, ha az ország fölött továbbra is az Árpád-sáv nyilas zászló lobog, amely alatt tovább gyilkolják a harcolni már nem akaró magyar katonákat, és a háborúval egyet nem értő, egyre növekvő számú polgári és más ellenálló erőket?

A jobboldal túlzásokra hajlamos, ellenzót viselő és csömlésben szenvedő apologetái elfelejtik, hogy a háború mindenütt

széttöri, rendkívülivé változtatja az addigi békés, megszokott polgári életet, ahogyan az a Szovjetunió elfoglalt területein is bekövetkezett az oda betörő idegen csapatok "jóvoltából". A harcok során hadifogságba jutottak semmilyen oldalon sem számíthattak békebeli ellátásra. A katonai meg szállás pedig mind a nyugati, mind a keleti zónában a háború következménye volt. (Ámbár elfogulatlan szakértők megvizsgálhatnák, és elemezhetnék magyar, de inkább európai viszonylatban, hogy milyen változatokba fogható fel az idegen meg szállás, például a török, osztrák, német, orosz meg szállás, avagy hova sorolható a jelenben is megvalósuló amerikai katonai jelenlét Európában vagy a világ más tájain.) A jobboldali politizálók és szószólók finomkodva kikerülik azt is, vagy hallgatnak arról, hogy miképpen folyt a háború a nyugati hadszíntéren, és hogyan élte meg azt az ottani lakosság.

A felszabadítás – meg szállás témában jeleskedő jobboldal vitatkozói elfelejtik vagy nem tudják, hogy a háborúk katonai műveletei bármely oldalon hasonlóságokat, társadalmi-politikai következményei pedig az adott körülményeknek megfelelő különbségeket mutatnak. A Vörös Hadsereg magyarországi hadműveletei például több tekintetben hasonlítanak a német, magyar és más szövetséges hadseregek keleti arcvonalon, de a nyugati fronton küzdő hadseregek csatáihoz is. Azzal a különbséggel, hogy a német és szövetséges hadseregek hadüzenet nélkül, agresszorként gyűjtötték fel a háború tüzet és zúdították azt a Szovjetunió lakosságára. A háborút tankönyvekből ismerő fiatalabb, ám magabiztosan kételkedő korosztályoknak nem beszélhetek magyar frontkatonák arról, hogy miként tépte ki a sűrű egyenruhás katonára az orosz anya kezéből a gyermekét és dobta a lánctalpak alá, nem hallhattak beszámoló felégetett falvakról, civil lakosok lemészárlásáról, fosztogatásokról. És nem olvasták a vitatkozók a magyar orvos-tiszt önvallomását tartalmazó könyvet, amelyben leírja, hogy milyen természetességgel "mentették ki" a magyar tisztok szuvenírek számba az ikonokat a templomokból. A saját hazájuk térségein előnyomuló szovjet katonák közül sokan szembesültek teljes családjuk elvesztésével (kiirtásával), és a számukra idegen meg szállók teteteinek nyomaival, következményeivel. Ezekkel az élményekkel érkeztek azután a magyar hadsereggel szemben is harcolva Magyarországi területére...

A háború társadalompolitikai következményei az akkori idők történelmének másik lapjára tartoznak. A szemléletmódnak – leegyszerűsítve – két meghatározó oldala van. A vérengző nyilasoknak, a német fasizmussal azonosuló magyar politikai köröknek, az ipar és mezőgazdaság

arisztokráciájának, és a horthysta adminisztrációnak természetesen katasztrófális vereség volt az 1944-1945-ös év. Érthető, hogy a jelenben is vannak, akik az említetekkel együtt siratják az akkori fordulatot. Viszont a volt és a mai említettek a társadalom létszámának kisebbik részét teszik ki. A Horthy-világ háborúba kényszerített katonái, a mezőgazdaság napszámos, kisemizett és nyomorgó parasztsága, munkások, és alkalmazottak milliós tömegei azonban a háborús veszteségek és szenvedések ellenére is megszabadulva a népelnyomó úri rezsim hatalmától és a nyilas terroristáktól, nekifogtak az ország újjáépítéséhez, életfeltételeik megteremtéséhez. Az akkori tanulókorú fiatalság előtt pedig tágra nyíltak a tanulási kapui, az érvénysülés lehetőségei. Mindez a jobboldali elemzőknek leginkább fájó idegen katonai meg szállás közepette valósult meg (ahogyan ez ugyanezen elemzők látóköréből következetesen kihagyott – "kifelejtett" – amerikai katonai jelenlét (meg szállás?) esetében Németországban a jelen időkg tartó valóság).

Ilyen volt ez a meg szállás, és ezek voltak a történelmi tényei.

A magyar háborús történelem sötét lapjai azonban nem egyneműek. Tartalmaznak olyan fejezeteket is, amelyek kiérdemlik az utókor megbecsülését, tiszteletét. Közéjük tartozik *Bajcsy-Zsilinszky Endre* kiszagda képviselő, akit a háború befejező szakaszában ölt meg a horthysta-nyilas rögtönítélet, köztük vannak a Budai Önkéntes Ezred magyar katonái, akik nagy verveszést elszennvedve vettek részt a Buda felszabadításáért folyó harcokban. Ide tartozik a *Fabri és Nógrádi* partizán osztag, és *Szőnyi Márton*, a horthysta légierő pilóta-tiszteje, aki önként jelentkezett a fasiszták elleni bevetésre, s aki a magyar királyi csendőrséggel vívott harcban esett el. Köztük van *Kis Ferenc*, a jugoszláv partizán hadsereg magyar *Petőfi brigádjának* parancsnoka, aki a dunántúli harcokban vesztett életét. Büszkének lehetünk azokra a magyar híradós katonákra, akik cseh területen harcra szálltak a német SS visszavonuló alakulatával. És nem feledhetjük, hogy tömegesen jelentkeztek a debreceni ideiglenes kormány felhívására a németek elleni harcra magyar katonák és fiatalok. Ők valamennyien hozzájárultak ahhoz a győzelemhez, amit május 9-én világszerte ünnepelnek.

Ebben a háborúban Magyarországon is voltak közönséges, gyáva gyilkosok és tömeggyilkosok, voltak a háborúnak nagyon sokan hiába való áldozatai. De születtek hősök és hőstettek is. A mai utódokat az minősíti, hogy kik mögé állnak, milyen tetteket vállaltak.

Szilágyi László

A MARXIZMUS FEJLŐDŐ RENDSZER

Szerdahelyi István a "KRITIKA" c. kiadvány korábbi számában interjút közölt dr. Szigeti József akadémikussal, az ELTE tanszékvezető egyetemi tanárával, a Marx Károly Társaság tiszteletbeli elnökével és örökös tagjával. Szigeti professzor készülő tanulmánya, mely külső keretét tekintve "tetralógia", négy részből áll. Ebből most két részt ismertetünk olvasóinkkal – részben kivonatolva.

Az első rész *A tudományos gondolkodás forradalma* címet viseli, s problémátörténeti bevezetést nyújt azokhoz a kérdésekhez, amelyeket a további kötetek szisztematikus kifejtésben tárgyalnak.

Mi ez a forradalom?

A marxizmus fellépése és annak lenini továbbfejlesztése. S hogy ennek valódi jelentősége érzékelhető legyen, fel kellett tárnom azt, hogy milyen gátak alakultak ki a társadalmi-történelmi-filozófiai gondolkodásban az osztálytársadalmak viszonyai között. Hogyan alakult ki az a – nem kivétel nélküli, de tendenciáját tekintve jellemző – helyzet, hogy amennyiben egy jelentős gondolkodó vagy gondolkodói áramlat dialektikus, annyiban nem materialista, s amennyiben materialista, nem dialektikus. Ez nem egyszerűen a szaktudományok fejletlensége miatt volt így – hiszen ma a szaktudományok fejlődése nagyon magas fokán is megismétlődik és jelen van ez az antinómia –, hanem azért, mert ha az uralkodó osztály gondolkodói a dialektikát és a materializmust összekapcsolják, ez – nem pusztán személyesen számukra, hanem osztályuk számára – egy sereg kellemetlen felismeréshez vezetett volna. Egy nagy, következetes forradalmi osztály, a munkásosztály talaján jöhetett csak létre a kettő egyesítése, ami nemcsak régi problémákat oldott meg, hanem új problémákat is fölvetett.

— Vannak, akik úgy találják, hogy Marx nem hozott létre semmiféle új filozófiát, csak egy közgazdasági elméletet, s jöllehet Engels hozzátett ehhez egyet s mást, de átfogó világképet, teljességre törekvő rendszerezést még belemagyarázni sem lehet a műveikbe – tette fel a kérdést az interjú kérő.

— Ha Marx és Engels ezt nem is fejtette ki, de implicite, értelemszerűen ott rejlik gondolkodásukban a rendszernek egy új fogalma, új filozófiájuk fejlődési formájára vonatkozólag is. Ennek lényege az, hogy az elméleti rendszer nem egyszer s mindenkorra rögzített, lezárt képlet, hanem fejlődik, nyomon tudja követni saját alapjain a továbbmenő élet változatosan alakuló formáit. Ma, amikor oly nagy divat az általános rendszerelmélet, talán nem árt tudatosítani, hogy Marx és Engels a rendszernek nagyon modern, előremutató, és napjainkban – ott, ahol erről tényleg matematikailag gondolkodnak – kvantifikálható fogalmát adta, a saját alapjain továbbfejlődő dialektikus rendszer fogalmát.

Bizonyos értelemben persze korszerűtlennek is tűnhet, hogy én a marxista filozó-

fia problémáinak ilyen rendszeres, módszeres kifejtését szeretném nyújtani. Hiszen a rendszer fogalma közszájon forog ugyan, teszem, állandóan "feltételrendszerrel" beszélnek (miközben rendszeresen elmulasztják megmutatni azt, hogy az említett feltételek valóban rendszert alkotnak-e), szóval az uralkodó szó mágia és mágikus szavak ellenére, vagy talán éppen ezért, a nem-rendszerest, a rögtönzészerűt, a töredékest, a hogy is mondjam...

— A "nyitott művet"...

— Igen, a "work in progress"-t kívánják. Egyesek úgy, hogy mindent és mindennek az ellenkezőjét beleérezhessék, jobbára igen egyértelmű két- vagy többértelműséggel. Azt szeretik, ami még nem kész, csak valaha talán elkészül, s addig érdekes, amíg befejezetlen. Pedig az eredmények feltétellességéből nem következik, hogy ne lenne feltétlenül szükségünk eredményekre – hiszen ezek a továbblépés alapjai.

(...) A gondolkodás különböző szintjei egymás nélkül nem értelmezhetők, ezért a tudományos gondolkodás történeti elemzése nem nélkülözheti a mélyebb és szélesebb megalapozást a társadalmi létben.

— Miről szól a negyedik, a befejező rész?

— A címe: *A valóság elsajátításának dialektikus összefolyamata*, s témáját tekintve egy, a gyakorlat kérdéseit felölelő ismeretelmélet, amely a közvetlen gyakorlati tudat ösztönös materializmusának elemzéséből kiindulva a tapasztalati tudaton át a teoretikus tudat és módszereinek feltárásáig halad, majd onnan fordul vissza az elméletileg megalapozott gyakorlati tudat sajátosságának és tevékenységének meghatározásához. Az alapprobléma az, hogy a logikai formák birtokában hogyan használjuk fel az objektív kategóriákat – minőség, mennyiség, ellentmondás, kölcsönhatás, alapkövetkezmény, viszony stb. – a konkrét valóság megismerésében. A logikai kategóriák elhatározó szerepet játszanak és nemcsak a megismerésben. A logikai, ha egyszer kialakult, beveszi magát még az érzékelésünkbe is. Ellentétben azal a felfogással, mely szerint az esztétikai kategóriák közbülső helyen állnak az érzelmi és a gondolati kategóriák között s az érzékiség maximumát a logikai minimumával párosítják, a művészet nagyon is épít már a kifejlett gondolkodási kategóriákra. Ezen az alapon reprodukál egy magasabb szintű érzékiséget. Ezt az is igazolhatja, hogy minden művészetnek – szükséges, de nem elégséges alapként – van egy elsajátítható technikai része.

— Milyen közönséghez szól ez a munka?

— Elsősorban a szakközönséghez, amin nemcsak a filozófusokat és szaktudósokat, hanem minden tudományosan képzett emberfőt értek. Tervezem azonban azt is, hogy egykötetes népszerűbb összefoglalást is készítek. (...)

Jegyzetelte: FL.

MI LESZ VELED, MUNKÁSPÁRT?

Az utóbbi időkben jelentősen erősödtek a pártban a kritikai hangok. Az oka ennek nyilvánvalóan az, hogy az elmúlt tizenöt év a párttagság minden erőfeszítése ellenére sikertelen volt. Folyamatosan csökkentek a pártra adott szavazatok, drasztikusan apadt a taglétszám. A jelenlegi vezetőség hitelét veszítette a párttagság és a szimpatizánsok előtt, mert szavai és tettei köszönő viszonyban sincsenek egymással.

Hosszú távú programjában a párt marxista, kommunista pártnak minősíti magát. Ezt minden párttag elfogadja és helyesli. De azt visszautasítja, hogy ennek az ellenkezőjét jelenítse meg a párt elnöke nap, mint nap. Egy meggyőződéses kommunista vezető nem áll össze Szűrös Mátyással és Csurka Istvánnal a "Vasárnapi Újság" néven elhíresült fasisztoid műsorban. (2004. 08. 29.). Nem fúj velük egy követ, nem követeli velük együtt az előre hozott választásokat, amelyek a jobboldal nagyarányú és talán hosszú távú győzelmét hoznák. Nem köszöni meg levélben Orbán Viktornak és Csurka Istvánnak, hogy támogatották a kórházak privatizációját ellenző aláírásgyűjtési akciónkat. (A Szabadság 2003. 12. 12.) Miért nem jut eszébe a pártelnöknek, hogy Orbán nemrég még agyagba akarta döngölni a kommunistákat, Csurka pedig lemosatta a talpazatot, ahol Thürmer elvtárs beszédet mondott?

A vezetőség bírálói egyáltalán nem a párt alapelveit vitatják, hanem egyes vezetőknél az alapelvekkel ellentétes magatartását. Azt a politikát, amely ilyen jelszavakban fogalmazódik meg: "Egyedül vagyunk erősek!" "Nincs fasiszta veszély!" "A baloldali összefogásnak nincs meg a feltétele!" Amíg ez a politika érvényesül, aggódva kell feltennünk a kérdést: mi lesz veled, Munkáspárt?

Mihály János
Debrecen

Vajnai Attila bíróságához fordul

Bíróságtól kérte a Munkáspárt belső ellenzékének két vezetője annak kimondását, hogy szabálytalanul zárták ki őket a parlamenten kívüli politikai erő sorából – közölte egyikük, Vajnai Attila pénteken. "Nem politikai kérdést kívánunk eldöntetni a bírósággal, hanem a párt törvényes működésének helyreállítását kérjük" – magyarázta a magát a történelem ellenére is országos alelnöknek tekintő politikus, miért kezdeményezett eljárást az általuk vitatott kizárást követően megyei elnöki tisztségében a helyi szervezetek által megerősített Fratanoló Jánossal együtt. (MTI. 04. 02.)

Pártegységről és frakciózásról Lenin alapján

A Munkáspártban zajló vitákra egyesek a frakciózás bélyegét sűtik rá. Minden bírálatot, kritikai véleményt, önálló véleményalkotást és kezdeményezést, kisebb-ségi véleményt és ellenszavazatot sietve eleve üldözendő frakciónak minősítenek.

A Munkáspárt vezetője a tőle eltérő vélemény képviselőit nem először vádolja a frakciózás bűnével. 1996-ban, a 17 kongresszus előtt, a kongresszusi beszámoló elnökségi tervezete egyenesen azt állította, hogy a Központi Bizottságban "két párt" van jelen, melyek között kompromisszum nem lehetséges. Az elnökségi tervezetnek ezt a fejezetét a KB megalapozatlannak tartotta, és nem fogadta el. Helyére egyetlen mondat került: "A Központi Bizottság az elnökség előterjesztésével szemben úgy foglalt állást, hogy a pártban nincs frakció." Az elnök tehát a frakciózás vádjával kisebbségben maradt. Cikkeiben ennek ellenére továbbra is azt hangoztatta, hogy a pártban "idegen test", "rákos daganat" van jelen, amelyet onnan ki kell vágni. Az elnök ma újra a frakciózás fantomjával rémisztget ("a frakció a párt halála"), az állítólagos "frakciósokat" újra kiátkozással, kizárással fenyegetik. A "frakcióellenes büntető hadjárat" igazolására *Leninre*, a pártegységről az OKP X. kongresszusán hozott határozatra hivatkoznak.

Érdemes tehát közelebbről megvizsgálni: mit is tartalmaz valójában a Lenin által előterjesztett kongresszusi határozat? Miként küzdött Lenin a frakciózás ellen? Mit javasolt a pártegység megvédésére és megerősítésére?

Mindenek előtt arra hívja fel minden párttag figyelmét, hogy abban a helyzetben, amikor az ország kispolgári lakossága körében számos körülmény fokozza az ingadozást, és pártban a frakciózás jelei mutatkoznak, "különösen nagy szükség van a párt sorainak egységére és összeforrottságára, a párttagok közötti teljes bizalom megteremtésére és az egyetértésben végzett munka biztosítására". Ebben a helyzetben minden frakciózás a pártban veszélyes és megengedhetetlen. "Miben áll a frakciózás és miért veszélyes?" – tette fel a kérdést a párt X. kongresszusának előestéjén. Lenin olyan csoportokat nevezett frakciónak, "amelyeknek külön platformjuk van, s amelyek bizonyos zártásra és saját csoportfegyelmük megteremtésére törekednek". Frakciónak, frakciózásról tehát akkor beszélhetünk, ha szervezett csoportok a pártban belül önálló platformokkal lépnek fel, bizonyos zártásra és saját csoportfegyelmük megteremtésére törekednek. Ezek hiányában megalapozatlan és indokolatlan a frakciózás vádját bárkire rásüt-

ni. Ilyen körülmények között frakciózás emlegetése üres vádaskodás.

A frakciózás elleni fellépést Lenin öszszekapcsolta a bírálat és vita szabadságával a pártban belül, a bírálat és vita pártszerű kereteinek biztosításával. Okvetlenül szükségesnek tartotta a párt fogyatékoságainak bírálatát. "A bírálatnak úgy kell történnie, hogy minden egyes gyakorlati indítványt a lehető legvilágosabb formában, azonnal, minden huzavona nélkül megvitatás és döntés céljából beküldenek a párt helyi vezető szerveihez és a központi vezető szervéhez." – szögezte le a pártegységről hozott határozat (LÖM 43. k. 80. o.). "A párt általános irányvonalának minden elemzését vagy a párt gyakorlati tapasztalatainak számbavételét, a párthatározatok végrehajtásának ellenőrzését, a hibák kijavítása módszereinek tanulmányozását stb. semmi esetre sem szabad valamilyen "platform" stb. alapján kialakult csoportokban előzetes vitára bocsátani, hanem kizárólag közvetlenül az összes párttagoknak kell megvitatásra előterjeszteni". Vagyis, a frakciózás elleni fellépéssel egyidejűleg a párt fogyatékoságainak bírálatát, a párt általános irányvonalának elemzését, gyakorlati tapasztalatainak számbavételét, a párthatározatok végrehajtásának ellenőrzését, a hibák kijavítása módszereinek tanulmányozását stb. szükségesnek és elkerülhetetlennek tartotta. Azzal a megkötéssel, hogy a bírálatot és javaslatot a lehető legvilágosabb formában, minden huzavona nélkül megvitatás és döntés céljából közvetlenül az összes párttagoknak, a helyi szervezetekhez és a központi szervekhez kell eljuttatni. A frakciózás elítélése Leninél tehát nem a bírálat és vita elnémitását célozta, hanem a bírálat és vita pártszerű formáinak érvényesítését.

A bolsevik párt kilencedik országos konferenciája (1920 szeptember) ezzel a céllal határozatot hozott a pártban belüli bírálat kiszélesítéséről. A hibák rendszereiből és szélesebb bírálatának segítésére, a KB kiadványaként "vitarópiratok" (gyiszkusszionnij lisztok) kiadását rendelte el. A X. kongresszuson a pártegységről hozott határozat elrendelte a "gyiszkusszionnij lisztok" "rendszeresebb megjelenítését és külön gyűjtemények kiadását, fíradhatatlanul törekedve arra, hogy a bírálat a lényegre irányuljon és semmi esetre se öltön olyan formákat, amelyek alkalmasak a proletariátus osztályellenségeinek segítésére". Vessük össze ezt a lenini gyakorlatot azzal a jelenlegi gyakorlattal, amikor semmiféle "vitarópirat" nem jelenik meg, s a pártsajtóban csak egyféle véleménynek van helye, s minden ellenvéleményt frakciózás-

nak bélyegeznek meg. Hol lehetséges itt a hibák szükséges bírálata, a párt általános irányvonalának elemzése, a gyakorlati tapasztalatok számbavétele, a végrehajtás ellenőrzése?

Lenin természetesnek és elkerülhetetlennek tartotta a pártban keletkező nézeteltérések vitákban való tisztázását. Figyelmeztetett: kis ellentétekből és nézeteltérésekből nagyok lesznek, ha egy kis hibához ragaszkodnak és ellenszegülnek kijavításának. "Mindig így növekszenek a nézeteltérések és szakadások", ami az "elkerülhetetlen pártszakadást jelenti, ha a párt nem lesz elég egészséges és erős ahhoz, hogy gyorsan és radikálisan kigyógyuljon ebből a betegségből". Leghatásosabb elvenszere ennek a bírálat és önbírálat maradéktalan érvényesülése a pártban. Hangsúlyozta: "azt a fő célt és azt a feladatot kell magunk elé tűznünk, és ha török, ha szakad, megvalósítanunk, hogy a vitából és a nézeteltérésekből erősebben kerülünk ki, mint amilyenek akkor voltunk, amikor elkezdtük őket". Ellenségeink, mondotta, "száz és száz torokból egy és ugyanazt a mendemondát ismétlik és terjesztik: ha vita folyik, akkor nézeteltérések vannak, akkor viszály van, akkor a kommunisták gyengültek: rajta, élj az alkalommal, használd ki gyengülésüket! [...] Úgy kell kikerülnünk a megformulált és megvitatott platformok, árnyalatok, árnyalatocskák csaknem-árnyalatocskák tengeréből, miután ezeket megfelelően megvizsgáltuk, hogy a pártkongresszuson megállapíthassuk: arra van szükség, hogy a munka ne csak formailag legyen egységesebb, összetartóbb, mint eddig, hogy ne maradjon a legcsekélyebb nyoma sem a frakciózásnak".

Lenin a kommunisták legfontosabb tulajdonságának tartotta, hogy képesek legyenek őszintén és önkritikusan szembenézni a valóságos helyzettel, legnehezebb feladataikkal, s ha szükséges kijavítani saját hibáikat. "A hibát nyíltan beismerni, okait feltárni, elemezni azt a helyzetet, amely a hibát szülte, gondosan megvitatni, hogy milyen eszközökkel lehet a hibát kijavítani - ez jellemzi a komoly pártot, így teljesíti a párt a kötelességét, így neveli és tanítja az osztályt, azután pedig a tömegeket is." Nem veszték el (s minden bizonnyal nem is vesznek el) azok a kommunisták, hangsúlyozta: "akik nem ringatják magukat illúziókban, de nem is csüggednek el, megőrzik szervezetük erejét és rugalmasságát, hogy ismételten előről kezdhesék a hihetetlenül nehéz feladat megoldását". Ez a kommunista mozgalom mai helyzetére és feladataira is vonatkozik.

(folytatás a 7. oldalon)

(folytatás a 6. oldalról)

Lenin a legnehezebb helyzetekben is szembe nézett a valósággal. A X. kongresszus előtt két hónappal *A pártválság* címmel írt cikket. *“Bátran szembe kell nézni a keserű igazsággal. A párt beteg. A pártot láz gyötri. Csak az a kérdés, vajon a betegség csak a lázban égő vezetőket kerítette hatalmába, avagy az egész szervezet beteg. És hogy ez utóbbi esetben képes-e ez a szervezet arra, hogy néhány hét alatt (a pártkongresszusig és a pártkongresszuson) teljesen felgyógyuljon, és lehetetlenné tegye a betegség megisméjölését, avagy a betegség elhúzódik, és veszélyessé válik.”*

“Mit tegyünk a gyors és biztos gyógyulás érdekében?” – tette fel a kérdést Lenin a párt lázas állapotában. Ma is ez a kérdés. Számunkra is tanulságos a lenini válasz. *“Szükség van arra, hogy valamennyi párttag teljesen higgadtan és leglelkismeretesebben hozzáálljon 1) a nézeteltérések lényegének és 2) a pártharc fejlődésének tanulmányozásához. Szükség van egyikre is, másokra is, mert a nézeteltérések lényege annak a harcnak a során bontakozik ki, tisztázódik, konkretizálódik (és lépten nyomon módosul is), amely különböző szakaszokban megy át és amelynek mindig minden szakaszában más a harcolók összetétele, más a számuk, mások az állásfoglalások a harcban stb. Tanulmányoznunk kell ezt is, azt is, s feltétlenül minél pontosabb, nyomtatott, minden szempontból ellenőrizhető dokumentumokat kell követelnünk. Ha valaki mindent az első szóra elhisz, az reménytelen idióta, akit senki sem vesz komolyan. Ha nincsenek dokumentumok, feltétlenül szükség van mindkét fél vagy több fél tanúinak kihallgatására, sőt 'kínvallatására', mégpedig tanuk előtt”.*

A gyűléshez ma is erre van szükség: higgadtan és leglelkismeretesebben hozzáállni 1) a nézeteltérések lényegének 2) a pártharcok fejlődésének tanulmányozásához. Első szóra ma sem higgyük el senkinek a frakciózás hamis vádját. A nézeteltérések lényegének és a pártharcok fejlődésének lelkiismeretes, ellenőrizhető, minden párttag számára hozzáférhető dokumentumok alapján, minden fél tanúinak meghallgatásával történő tanulmányozása nélkül nem biztosítható a párttagok közötti teljes bízalom, az egyetértésben végzett közös munka. A nézeteltéréseket, miután ezeket megfelelően megvizsgáltuk, pártkongresszuson kell megvitatni és tisztázni. Csak így kerülhető el a frakciózás veszélye. Így biztosítható a párt egység. Így valószínűleg meg a párt fogyatékoságainak szükséges bírálata és a hibák kijavítása. Csak így teljesíti a párt kötelességét. Erre tanít bennünket Lenin.

Wirth Ádám

KI A FELELŐS A KAPITALIZMUSÉRT, ÉS KI AZ ELMÉLETI ZAVAROSSÁGÉRT?

A Szabadság két egymás utáni számában két, elméleti kérdéseket is érintő fontos cikk jelent meg. Az első Karacs Lajosné, a Munkáspárt alelnöke, a másikat a párt alelnöke jegyezte. Írásaikban a helyes megállapítások mellett – úgy véljük – korábbi ismert hibás nézetek is előfordulnak, még hozzá lényeges kérdésekben, és első pillantásra az összhang sem tűnik teljesnek a két álláspont között. “A tőkés rendszerváltás bűn volt a magyar társadalom nagy részével szemben. A rendszerváltás nyertese a külföldi tőke, a magyar nagytőke, a mindenkori kormány közelében élő állami hivatalnok réteg, a vezető értelmiség. Vesztese a magyar emberek túlnyomó többsége” – írja az alelnök. Ezekkel a megállapításokkal minden baloldali egyetérthet. Ahogy azzal is, amit a szerző a magyar parlamenti pártok felelősségéről felsorol: az MDF átengedte a multiknak a magyar ipar legjövendőmezőbb ágait, tönkretette a mezőgazdaságot, a Horn-kormány magánkébe adta az energiaszolgáltatást és feladta a teljes magyar pénzügyi rendszert, emelte a nyugdíjkorhatárt, bevezette a Bokros-csomagot stb. Ez mind igaz. Az azonban, hogy “a magyar kapitalizmus a jelenlegi parlamenti pártok közös bűne” volna, már igencsak meggondolkoztató. A polgári demokrácia nagy svindlije, hogy minden bajért, amely a kapitalizmus lényegéből fakad, a kormányokat és a mögöttük álló pártokat lehet szidni. Ha esik az életszínvonal, csökken a munkahelyek száma, gyarmatosít a külföldi tőke, működésképtelen a mezőgazdaság, ki a felelős? Egyik vagy másik politikus vagy párt; lehet méricskélteni, hogy melyik építi jobban a kapitalizmust, szociális kérdésekben melyik az érzékletlenebb. De hiszen éppen ezt akarják! Rágódjatok a kormánypárt tettein, az ellenzék kritikáin, ki volt ügynök, melyik tolvaj vádolja lopással a másikat – csak ne foglalkozzatok a rendszer lényegével és mai konkrét folyamataival! Mihelyt ezt az álláspontot elfogadjuk, kiejtjük kezünkől az iránytűt, elveszítjük tájékozódó képességünket.

A legutóbbi választásokon az MSZP a baloldal szavazataival jutott kormányra. Sok kommunista is rá szavazott. Miért? Mert felismerték, hogy az MSZP ugyan éppúgy a burzsoázia pártja, mint a Fidesz, *de nem fasiszta párt*, nem szándékozik szétvágni a parlamenti demokráciát, amely, ha szűkösen is, biztosít valami mozgásteret a baloldal számára. Az MSZP, akármilyen gyalázatoságokat lehet is *okkal* a fejére olvasni, pusztán ottlétével útját állja a fasiszmusnak, és elvtársaink felismerték, hogy ma *a fasiszmus a fő veszély*.

Hogyan értékelte a helyzetet a választás után a Munkáspárt vezetősége?

Úgy, hogy “nincs fasiszta veszély”; lám, Csurka is visszaszorult. Mintha ez volna a mérce. Valójában csak a konkrét nemzetközi és hazai gazdasági-politikai folyamatok tüzetes elemzésével lehet eldönteni, hogy reális-e a fasiszta veszély vagy sem; olyan elemzés alapján, amilyenre mind a mai napig nem került sor, és nem is fog, amíg a magyar kapitalizmusért “a jelenlegi parlamenti pártokat” tesszük felelőssé.

Azt mondták nekünk: mindegy, hogy MSZP vagy Fidesz, nincs köztük különbség, egyik kutya, másik eb. Az alelnök cikke messzebb ment ennél. “Vannak, akik a Fidesz szemében a szállkát is észreveszik, az MSZP szemében a gerendát sem hajlandók megtalálni.” “Attól, hogy valami jobbról jön, nem biztos, hogy rossz, és végképpen nem biztos, hogy fasiszta. És attól, hogy valami balról jön, nem biztos, hogy az egyszerű embert, a dolgozó embert, a szegény embert szolgálja, nem biztos, hogy az igazságosság, a szolidaritás, az esélyegyenlőség szellemében szól.” (“Akkor mitől baloldali?” – vethetnénk közbe. De hadd idézzünk még néhány sort.) “Az Orbán-kormány is liberális gazdaságpolitikát folytatott, de úgy, hogy erősíteni akarta a nemzeti, hazai tőke szerepét. ... pl. a hazai pályázókat részesítette előnyben. ... Elindította a Széchenyi-programot, ami ugyan nem volt ideális, de némi lehetőséget adott a középvállalkozói rétegnek. Komoly, jórészt magyar erőre támaszkodó építkezésekbe kezdett. ... felépítették a Nemzeti Színházat, az ország minden számottevő helyén sportcsarnokok, látványfürdők épültek.” Az Orbán-kormány “nem engedte, hogy az egészségügyet teljesen a piaci viszonyok határozzák meg”. (Ismét közbevetéleg: nem igaz, hogy a Fidesz nem piaci viszonyokat akar az egészségügyben, hisz maga indította el a privatizációt, s új koncepciója szerint a tőke a névlegesen állami tulajdont vagyonszétválással nélkül működtetné.)

“Az Orbán-kormány felismert valamit – olvassuk a cikkben. – Csak akkor lesz módja saját köreinek gazdagodását biztosítani, ha a multinacionális tőkének megadja, ami ‘neki jár’, de juttat valamit a társadalom széles rétegeinek is.” Emelte pl. a minimálbérek, a cikk szerint a társadalmi béke kedvéért. De valóban azért? Nem inkább az készítette erre, hogy az EU-ban a minimálbérének – elvileg – el kell érniük az átlagbér 60%-át? A Fidesz mindig büszkén vállalta, hogy a polgárságot képviseli; a gőzös frázishalmaz, amelyeket az utóbbi hónapokban a Kádár-korszakról eregetett, otromba demagógia volt.

(folytatás a 8. oldalon)

(folytatás a 7. oldalról)

Mit sugall a cikk? Azt, hogy MSZP, Fidesz, igaz, egykútya, de azért a Fidesz mégiscsak jobb, vannak érdemei! (Bár a tárgyilagos szerző néhány – úgymond – “szépséghibát” is megemlít.) Ez a sugallat korábbi tettekre rímel: a párt elnöke aláírta a Fidesz petícióját, előrehozott választásokat követelt (ami kétségkívül Fidesz-győzelemmel végződött volna), és lényegileg pozitívan viszonyult a kettős állampolgárság szélső jobboldali követeléséhez. Ide vezet, ha az objektív helyzetelemzést pártok méricskélésével helyettesítjük, és szűk választási szempontok alapján ítélünk tudományos megfontolást igénylő kérdéseken.

A Szabadságkövetkező heti számában maga a pártelnök is megszólalt. “A kapitalizmus alapvető kérdésében, a tőke és a munka kérdésében az MSZP és a Fidesz között nincs különbség. Lényeges eltérések is vannak, ezek azonban a dolgozói rétegek számára másodlagosak.” Való igaz. De sajnos, ebben a cikkben is felszínre kerül az elfogultság, a mögöttes tartalom, a jobboldal felé hajló politizálás igazolása – noha óvatosabb formában. “Orbán megígérte a tőke korlátozását. Nagy valószínűséggel nem teszi meg, de már ezzel is túllépett a tizenöt éve létező határokon. Ráadásul a polgári rendtől idegen eszközöket vet be, a polgári köröktől a faluparlamentek szervezéséig.” Kérdezzük: milyen irányban lépett túl Orbán a határokon? Az itt megnevezett szerveződések a történelemből jól ismert szélsőjobboldali korporativizmusra emlékeztetnek, és *rasszista, fasisztoid erőket is integrálnak*.

Úgy tűnik, a Munkáspárt elnökének cikke bizonyos vonatkozásokban korrigálta az alelnök aláírásával megjelent előző heti álláspontot. Nem szerepelnek olyan utalások, hogy a kapitalizmust jobban is lehetett volna csinálni, mint ahogy a jelenlegi parlamenti pártok tették. Sőt: a cikk megállapítja, hogy “a többpártrendszerre épülő parlamenti demokrácia a tőkés polgári rend alapja, a burzsoázia nagy trükkje”; hogy az esélyegyenlőség csak látszat; hogy a mai magyar rendszer “demokráciának álcázott parlamenti diktatúra”. Nagyon igaz! Csúpan annyi a “szépséghiba”, hogy a szerző más alkalmakkor mást mondott: “bimbózó, örvendetesen fejlődő demokráciánkról” beszélt, a rendszerváltás utáni választást “az első szabad választásnak” nevezte “Mátyás király megválasztása óta”, nemegyszer nyilatkozta, hogy “mi nem vagyunk egy jó kapitalizmus ellen” stb. Egyszóval, pontosan az ellenkezőjét hangoztatta annak, amit most, és tartalmilag tulajdonképpen nem is tér el túlságosan alelnöke cikkének mondanivalójától, bár a forma csiszoltabb.

Komolytalan dolog egyszer így beszélni, egyszer úgy, az önkritika leghalványabb nyoma nélkül. Amíg pedig komolytalanok vagyunk, hogyan várhatjuk, hogy támogassanak bennünket?

f. p. – r. e.

Az iraki háború és a neoliberalizmus ellen

Az alábbiak az iraki háború és a neoliberalizmus elleni nemzetközi akciónapon hangzottak el az ATTAC-Magyarország hívására összejött gyűlésen és békemenet indulásakor, márcus 20-án, a budapesti Liszt Ferenc téren. A gyűlés fő szónoka Artner Annamária, az ATTAC Magyarország Egyesület egyik vezetője volt.

Tegnap és ma, Irak amerikai lerohanásának második évfordulóján, **a világ számos városában emberek százezrei vonulnak az utcákra. Tiltakoznak a világuralmi szerepre törő USA elnyomó politikája ellen.** A Bush-kormány elretentő belpolitikai propagandája ellenére az USA 765 városában, mind az 50 államában szerveznek demonstrációkat. Az amerikai kormány (csatlósaival együtt) két éve hazudik, hogy elhitesse a világgal, jogosan igaz le egy országot.

Először azt állították, hogy a 2001. szeptember 11-i terrortámadást Irak rendezte. Ez igen hamar hazugságnak bizonyult! Irak lerohanása a terrorista módszerek igazolására és a terrorizmus fellendülésére szolgált. Aztán azt állították, hogy Irak tömegpusztító fegyverek birtokában van. De hosszú hónapok kutatása után sem találtak egyetlen tömegpusztításra alkalmas vegyi vagy biológiai fegyvert sem. Anál tömegesebben pusztultak el emberek az amerikai invázió következtében. Az olaj ára nem alacsonyabb lett, hanem történelmi magasságokba szökött. Mindannyian jól tudjuk, ez a háború az USA olajiparban és fegyvergyártásban érdekelt üzleti köreinek nyereségvágyát hivatott szolgálni. A háború költségei napi 220 millió dollárra (eddig összesen 160 milliárd dollárra, ami több mint Magyarország másfél évnyi GDP-je) rúgnak. Míg az olaj- és fegyvergyártók profitjai az egekbe szöktek, az amerikai gazdaság eladósodása ugrásszerűen megnőtt. Ennek terhét pedig az amerikai lakosság fogja viselni.

Az amerikai áldozatok száma több mint 1500-ra tehető. Az iraki halottak – főleg civilek – számát nem tudni pontosan, de biztos, hogy többszörösen meghaladja az amerikai áldozatok számát, legvalószínűbben összesen 100 ezerre tehető. Sem az amerikai, sem a brit kormány nem vette magának a fáradtságot, hogy megszámlolja az iraki halottakat! Ézért megkérjük a magyar kormányt, amelyik farizeus módon úgy vonta vissza kiszolgáló egységeinket a térségből, hogy rögvest harci alakulatokat küldött oda, hogy ha már nem volt bátorsága ahhoz, hogy nemet mondjon a világ első számú imperialista hatalmának, legalább ahhoz legyen elég mersze, hogy összeszámlolja a háború iraki halottait. Mi tudni akarjuk, mihez adta nevünket a magyar kormány, neki pedig tudnia kell, hogy mihez adta saját becsületét!

De ma sajnos ennél többről is szó van. A tavaly őszi londoni Európai Szociális Fórum felhívása alapján ez a hétvége **az iraki háború mellett egyben az Európai Unió neoliberalis fejlődése elleni fellépés ideje is.** A kapitalizmus túlgázolta magát! Az emberek többsége érdekében komoly változtatásokra szoruló, de ehelyett megdöntött posztkapitalista (szocialista) rend-

szerek helyén támadt úr a kapitalista termelési mód (a globalizáció) nemzetközi kiterjedését hozta magával. Nincs ami gátat vessen a profitérdek érvényesülésének, érvényt szerezzen az emberek és a természet szükségleteinek. Ez pedig kielezi az osztályellentéteket, s egyben szítja a nacionalista, rasszista, fasisztoid nézeteket. A kormányok mind újabb területeket játszanak át a magántőke számára. Napjainkban már az alapvető egészségügyi, oktatási, kommunikációs, infrastrukturális rendszerek privatizálása, liberalizálása folyik. E folyamat terepe az Európai Unió, ahol a szolgáltatáskereskedelem liberalizálását szolgáló kezdeményezés Fritz Bolkenstein bizottsági tag nevéhez kötődik. (“Bolkenstein direktíva”) **Az Unió munkavállalói a növekvő munkanélküli sereg nyomása alatt egyre intenzívebben és egyre több fizetetlen túlmunkát teljesítve kénytelenek megélhetésüket biztosítani.** A magyarországinál rövidebb nyugat-európai (pl. francia) törvényes heti munkaidőket emlegetve jó ha tudjuk, hogy a hatályos EU-irányelv szerint az emberek 12 hónap átlagában heti 48 órát is dolgoztathatók. A munkaadók – pl. a britek – még ezt is keveslik, az évtizedek alatt kiharcolt rövid munkahetet a versenyképesség gátjának tartják.

Az Európai Szociális Fórum felhívására ma ez ellen a folyamat ellen is tiltakozunk úgy az Európai Uniót illetően, mint hazánkban, Magyarországon. A globális piaci verseny és csökkenő profitráták korában korrunk kapitalizmusa csak a tőke teljes szabadjára engedésével, tehát a liberalizációval és privatizációval tud fennmaradni. Ebben az értelemben – tehát a tőke szempontjából – igaz van mindazoknak a liberális közgazdászoknak, akik e szabadság kiterjesztését követelik!

Mi azonban nem a tőke és rendszere (ami nem más, mint a profitot az ember elé helyező általános ártermelés, vagyis a kapitalizmus), valamint az ezeket kiszolgáló politika pártján állunk, hanem a másik oldalon: **a megélhetésüket csak munkarejük áruba bocsátásával biztosítani tudók pártján.** Az ő nevükben visszautasítjuk, **hogy Magyarországon a választási győzelmet hozó, és a sorsuk jobbulásának reményével kecsegtető “jóléti rendszerváltás” neoliberalis fordulatot vegyen és a tőke jólétének programjává váljék.** **Visszautasítjuk, hogy a társadalmi szolidaritás helyett a piaci versenyzellem legyen akár az EU, akár Magyarország választott kormányának irányítója.** Mi nem vagyunk a konkurencia- és a piacféltis rabjai! Egyes egyedül a saját és csak saját munkájuk jogán megélt tömegek érdekeinek rabjai vagyunk. **Emberellenesnek tartjuk, hogy kevesek profitérdekeinek rendeljék alá e tömegek gazdasági és kulturális szükségleteit.** Ezen az alapon utasítjuk el mind az USA világuralmi törekvéseit, mind az iraki háborút, mind a neoliberalizmust, mind pedig a mindezek nyomában járó újfasizmust.

Nemet a háborúra, nemet a fasizmusra, nemet a profit uralmára!
LEHET MÁS A VILÁG!

Indulatos röpirat a neoliberális fordulat ellen

Az alábbi közleményben a Baloldali Értelmiségiek Társasága tiltakozik a munkabérek további leszorítását, a privatizációnak a teljes közsférára való kiterjesztését stb. követelő neoliberális közgazdászok álláspontja ellen.

A transznacionális vállalatok által vezérelt globális kapitalizmus legfőbb üzleti körei érdekeinek megfelelően szerte a világon gyengül a kormányok gazdaság- és társadalomszervező szerepe. Emellett egyelőre még nem igazán erősek a globális és a helyi tőkét a civil társadalom oldaláról korlátozó erők sem.

Magyarországon ez a folyamat különböző erősséggel 15 éve zajlik, ám az utóbbi másfél évben a pénz- és ipari tőke, valamint ezek értelmiségi képviselői immár teljesen nyíltan a globális tőke előtt álló minden akadály teljes lebontását követelik. E követeléseknek a baloldali polgári párt képtelen ellenállni, miközben a jobboldal a társadalom elégedetlenségét érezve és saját hatalomvágyát követve a populista demagógia eszközeihez nyúl, és a szélső-jobboldal irányába mozdul.

A pénztőke adóztatásának meghiúsulása, a bérek reálértékének leszorítása, a közsférában a kötelező, de fedezet nélkül hagyott közalkalmazotti béremelésekkel kikényszerített elbocsátások, az költségvetési szigor további követelése, az adórendszer progresszivitásának gyengítése és az egykulcsos adórendszer ígérete, a közszolgáltatások (egészségügy, oktatás stb.) privatizációt rejtő reformjának sürgetése stb. mind-mind a globálissá vált tőke és helyi képviselőinek érdekeit, sőt követeléseit tükrözi.

Az utóbbi hetekben felerősödött az újabb radikális "reformokat" (a munkaerő újratermelési költségeit már ma sem fedező munkabérek további leszorítását, a privatizációnak a teljes közsférára való kiterjesztését stb.) követelő neoliberális közgazdászok hangja. Javaslaik megvalósulása súlyos és visszavonhatatlan társadalmi károsodással járhat: a már amúgy is több darabra szakadt társadalom további polarizációjához, az eddigieknél is szélesebb társadalmi rétegek teljes és végleges leszakadásához és a humán erőforrások további gyorsított ütemű feléléséhez vezethet. E "reformok" politikai következménye az lehet, hogy felgyorsul a szélső-jobboldal előretörése.

Ezért azt követeljük a szocialista-liberális kormánytól, hogy határozottan álljon ellent a neoliberális nyomásnak. A civil szervezetektől, ezen belül a szakszervezetektől pedig kérjük: nemzetközi kapcsolataik latba vetésével is minél szélesebb fórumokon fejezzék ki ellenérzéseiket és érveiket a tőkeológia korlátlan érvényesülésével szemben.

Artnér Annamária közgazdász
Böröcz József szociológus
Farkas Péter közgazdász
Galló Béla politológus
Jemnitz János történész
Krausz Tamás történész
Melegh Attila szociológus
Szalai Erzsébet szociológus
Szász Gábor gépészmérnök
Tamás Gáspár Miklós filozófus
Vígh László közgazdász
Susan Zimmermann történész

MEGHALT GLADYS MARIN A CHILEI KP EGYKORI VEZETŐJE

Hatvanhárom éves korában elhunyt Gladys Marin, a Chilei Kommunista Párt egykori vezetője, az 1973-1990 közötti katonai diktatúra elleni harc egyik kulcsfigurája.

Halálát agytumor okozta. A kommunista vezetőnő Pinochet tábornok bukása után mindenekelőtt az emberi jogok védelmezőjeként volt ismert, s azért, mert harcba szállt, hogy állítsák bíróság elé Augusto Pinochet chilei diktátort katonai rendszere alatt elkövetett kegyetlenkedésekért.

Pinochet 1973 és 1990 közötti uralma alatt több mint háromezer embert öltek meg politikai okokból vagy nyilvánították eltűntnek, 27 ezer embert pedig megkínóztak.

Gladys Marin férje, Jorge Munoz egyike a Pinochet-rezsim idején eltűnt mintegy 2000 fogolynak.

José Miguel Insulza Salinas chilei belügyminiszter bejelentette, hogy a kormány, amelynek balközép vezetői – akárcsak Marin – száműzetésben voltak Pinochet alatt, kétnapos nemzeti gyászt rendelt el az országban.

Gladys Marin szervezetében 2003 szeptemberében mutatták ki a rákbetegséget. Kétszer is járt Havannában, ahol Fidel Castro kubai elnök, régi barátja közbenjárásával megoperálták. Tavaly decemberben visszatért Chilébe, hogy szülőföldjén haljon meg.

Az oroszországi kommunisták tanácskozása

Az Oroszországi Föderáció Kommunista Pártjának Központi Bizottsága (orosz rövidítése – KPRF) 2005. március 12.-én megvitatta az ország helyzetét a nemzetközi helyzet változásainak tükrében, különös tekintettel az ideológiai-tudományos és agitációs-propaganda munka erősítésének feladataira. A vitaindítót I. Melnyikov, első elnökhelyettes tartotta.

A sokoldalú vita központi elemként húzta alá, hogy nemzetközi méretekben fokozódik az új imperializmus, a transznacionális tőke agressziója, az USA-beli választásokkal megerősített Bush-adminisztráció vezetésével, szinte valamennyi régióban. Különösen érzékenyen érinti ez Kelet-Európát, Közép-Keletet és Ázsiát, ahol azért nyomulnak, hogy ellensúlyozzák a szuverenitásukat őrző versenytárs nagyhatalmakat és a függetlenségükre törekvő fejlődő országokat.

A Putyin-rezsim erősítette a hazafias-baloldali erők elleni támadásait, különösen a marxista-leninista kommunisták ellen, nem riadva vissza a bomlasztás, szétaprózás, az antikommunista erők kezére játszás "álbaloldali" eszközeitől sem. Az új burzsoá oligarchia fokozta az "új reformok" bevezetésével a szociális vívmányok lebontását a nyugdíjak, az egészségügy, az oktatás, a kommunális ellátások megnehezítésével, a diktatórikus elemek bevezetésével az egyes területeken, kormányzó-ságokban, a közvetlen központi beavatkozásokkal. Mindezekkel szemben népi ellenállási mozgalom bontakozik ki, referendum megtartását készítik elő. A nemzetiségi ellentétek magában Oroszországban és a volt szovjetköztársaságokban mesterséges élezéssel tovább fokozódnak, a balti országok után, a Kaukázusban, Ukrajnában jobboldali fordulatokat hajtottak végre, a "narancsos forradalmak", polgárháborús szituációk teremtésével újfasiszta típusú korszerűsített diktatúrákat teremtenek fokozatosan.

Ebben a helyzetben, amely világviszonylatban is hasonló tendenciákat hordoz, az imperialista háborús, neokolonializáló erők elleni széles össze fogás napjaink fő stratégia-taktikai elemévé válik: létszükséglet, hogy a marxista, kommunista munkásmozgalomban létrejövő, és összehangoltabbá váljon az együttműködés nemcsak regionális, parciális szemlélettel, de a nemzetközi összérdekeket is szem előtt tartva.

A tanácskozás időpontjában figyelemre méltó elemzés jelent meg J. Prjzsin tollából a 20 évvel ezelőtti "peresztrojka" elkezdésének folyamatairól, annak nemzetközi összefüggéseiről, nemcsak a szovjetrendszer gorbacsovi-jakovlevi-sevradzei felbomlásáról, de a jecini-putyini újdiktatúrák természetének folyamatairól, nemzetközi hatásáról és következményeiről is.

Sz.A.

Kornagel Kis Piroska:

Hogyan történhetett?

Ami írásra készítetett

Gondolatban számtalanszor foglalkoztam a témával, de nem találtam a megfelelő szavakat. Én magam nem éltem át ezt a szörnyűséget, nem is éltem még akkor, de úgy éreztem, foglalkoznom kell vele, magyarázatot kell keresnem a megmagyarázhatatlanra.

A magyar zsidók sorsáról próbálok írni, egészen pontosan azokról a magyar zsidó nőkről, akiket kényszermunkára hurcoltak el, és a lakásunktól nem messze volt az egyik táboruk. Több mint 30 évet éltem le Lipcsében, amikor tudomásomra jutott, hogy a közeli kisvárosban, Markkleebergben, 1300 fiatal magyar zsidó nő raboskodott kényszermunkásként, sokan közülük még szinte gyermekek. Beszámoltam erről "Szász Kati Golgotája" című írásomban, amelyet az *Új Kelet* című, Tel Avivban megjelenő magyarnyelvű újság közölt. A cikkben jelentkezésre kértem az esetleges túlélőket. A felhívásra nem kevesebb, mint 14 asszony válaszolt – ma 80-90 évesek. Némelyikük már korábban megírta saját történetét, mint pl. *Zahava Szász Stessel*, aki számos dokumentumot és személyes élményt közöl könyvében, vagy *Judith Magyar Isaacson*, akit Kaposvárról hurcoltak kényszermunkásnak Hessisch-Lichtenaubába, és "Befreiung in Leipzig" (Felszabadulás Lipcsében) címmel adta közre iszonyatos emlékeit.

Szemtanúk a pokolból

Miután a németek 1944. március 19-én megszállták Magyarországot, megkezdődött a zsidó lakosság gettóba zárása. A férfiak már évek óta munkaszolgálaton voltak, így nagyjából idős embereket, nőket és gyermekeket tereltek össze a fasiszták. Vagyonukat lefoglalták, bútoraikat, ruháikat, értéktárgyaikat széthurcolták. Ami kis pénzük a bankban volt, azt lefoglalták, ebből fedezték elszállításuk költségeit. A gettóban megkezdődött a gazdagabbnak hitt zsidók kínzása, a legválogatottabb módon igyekeztek kiszedni belőlük, hová rejtették értékeiket. Azt sem titkolták el előlük, hogy deportálni fogják őket. Egy jelenetet így ír le Magyar Judit:

- Jónapot, - mormogta az egykori pékinas, amint mesterét meglátta.

- Jónapot, - válaszolta a mester, aki saját házában maradhatott, mert ott volt a gettó. - Hogy jutott eszébe, hogy egy zsidót meglátogasson?

- Van engedélyem, - emelte fel az állát, - megnézem a helyiségeket, mert a ház és a pékműhely az én tulajdonom lesz, kezdjük el a szobákkal.

- Józsa, Ulrich akar valamit mondani neked.

- És mit, - érdeklődött Nagymama.

- Mondja meg neki, - intett Nagyapa a látogató felé. - Maga korábban a főztjét ette, tudja még?

Nagymama ugyanazt az ételt tette az

inasok és munkások elé, amit a család is evett.

- Jó napot, Vágóné, megnézném a lakását.

- A lakásomat? Hisz minden szobában lakik egy család, talán még föl se keltek. Nem lehetne ettől eltekinteni?

- Na jó, ne zavarjuk őket. Na, öregfiú, mutassa meg a pékműhelyt!

- A műhelyt, azt bezártam, az átkozott náci elvitték a gépeket.

- Tudom, - felelte Ulrich, és vigyorgott hozzá. - Ne szidja őket.

- Ó, persze, maga is velük tart. A gépet is magának adták?

- Hogyan működtethetnék egy pékműhelyt gépek nélkül?

Aztán megszámolta a gyümölcsfákat, végigment a konyhakerten, és vigyorogva megállapította: egész takaros hely.

- Persze, ajándékként akarja, de ezt én ötven év munkájával hoztam össze, és még én vagyok mester!

- Már nem sokáig, öregfiú. A vonat már készen áll. Ti innen elmentek, mielőtt még a barack megéri, és nem is fogtok soha visszatérni!"

Hasonló jelenetek játszódtak le másutt is, de olyan is előfordult nemegyszer, hogy a tulajdonosok már nem is voltak jelen. Magyar Judit megírja, hogyan szállították el a bútort, a haldokló Nagyapának hagyták csak meg az ágyát, minden mást elvitték, ők többiek aztán már a csupasz földön aludtak. Arról is tudomást szerzett Judit, hogy a bútortok és egyéb holmik nem a kibombázott városi lakosságnak adták át, ahogy az elkobzáskor mondták, hanem a nyilasok tulajdonították el mindent. Azt is tudta mindenki, hogy a lakó nélkül maradt zsidó házakat megrohamozta a lakosság, és vitte mindenki, amit még ott talált.

Magyar Judit könyvében olvastam arról is, hogy fiatal lányokat az orosz frontra vittek, 18 éven felüli hajadonokat a német katonai bordélyházakba. A szerző leírja egy beszélgetését bátyjával, Imrével:

- "Jutka, ne felejtse el, amit az orosz frontról meséltem neked!

- Rémálmaim voltak miatta, nem felejtettem el.

- Ott már tehetetlen vagy, - mondta, és megfogta a kezemet. - A sok fiatal zsidó lányt megerőszakolják, aztán, ha már nincs rájuk szükségük, élve elássák őket. Én látam, amint a saját sírjukat ásták. Fogalmam sincs, hova bújhatnál el, de meg kell tenned! Az életed árán is, hogy a lánytranszportot elkerüld. Ígérd meg!

- Megígérem, mondtam."

A deportálás módjáról szinte minden túlélő egyformán számol be. Marhavagon, 70-80 ember összezsúfolva a szalmán, élelem alig van, de még ivóvíz is. Ha a vonat megállt valahol, a nyilasok felszólították az elhurcoltakat: ha van még értéktárgyuk, adják le. A szerelvények pár nap múlva

megérkeztek Auschwitzba. Aki le tudott mászni a vagonokból, lejött, az öregek és a betegek fennmaradtak. Ők szinte azonnal a kemencékbe kerültek. Magyar Judit egy emberhalmazban a tanárnőjére ismert. Aztán jött a szelektálás, sokan itt látták szüleiket és rokonaikat utoljára. Az idősebbeket, gyermekeket és betegeket azonnal a gázkamrákba irányították, de ha éppen nem volt hely a táborban, a transzport szelektálás nélkül ment a gázba.

M. Klára Nyíregyházáról így írja le a táborba érkezését: "A nyíregyházi gettóból vittek el szüleimmel. 1944. június 6-án érkezünk meg Auschwitzba. Nem percek, de pillanatok alatt téptek el szüleimtől. Ahogy később olvastam, május 19. és június 1. között 300 ezer magyar zsidót deportáltak. A gyilkosoknak nem volt elegendő mérgező gáz a raktáraikban, így sok embert elevenen égtek el. Remélem, hogy a szüleimet előbb a gázba küldték, csak azután dobták a lángokba."

Szelektálás után következett a munkára alkalmasnak találtak megbélyegzése. Ruháikat le kellett rakniuk, mielőtt a zuhany alá mentek, aztán szedhették magukra, amit találtak; és ami egy nő számára szinte elképzelhetetlen, hajuktól és minden szőrzetüktől megfosztották őket. Nyár volt, a nap kíméletlenül égette a kopasz fejeket, vízért akkor sem mertek mozdulni, amikor mellettük éppen a fűvet locsolták.

Több asszonyt kérdeztem, hogyan oldották meg problémájukat, ha menstruáltak, vagy gyermeket vártak. A karcagi származású, de Budapestről elhurcolt P. Magda erről azt írta, eleinte még jelentkeztek azok, akik menstruáltak, de később már nem mertek, mert féltek, hogy kísérletezni viszik őket. Ez a probléma úgy oldódott meg, hogy valamit belekevertek az ételükbe, amitől a menstruáció elmaradt. Akinél ez nem vezetett eredményre, később már egyébként sem menstruált, annyira legyengült. Aki pedig terhes volt, az igyekezett titkolni, és valamilyen módon elvetélni. Látták, amint a katonák csecsemőket dobálnak labdaként, s ha a kicsi leesett és szétloccsant, hozták a következőt. Ettől akarták gyermekeiket megóvni.

Lipcsében és környékén kb. 60 ezer kényszermunkás dolgozott. Én két üzemből tudok, ahol magyar nők dolgoztak. Az egyik, ahol M. Klára is dolgozott, egy földalatti műhely volt, repülőgépek vagy alkatrészek előállítására. Itt 500 fiatal magyar nővel végeztették a rabszolgamunkát. A területet, ahol ezeknek a nőknek a szálláshelye volt, én magam 14 éven keresztül láthattam egykori lakásunk ablakából, de csak M. Klára leveléből tudtam meg, hogy mi volt ott 1944-ben.

Tudomást szereztem arról is, hogy egy Lipcse melletti kisvárosban, Markkleebergben, szintén volt egy tábor, ahol Magyarországról elhurcolt nőket tartottak fogva.

A vállalati nyereségek, a munkások és az állam

Heiner Flassbeck közgazdász cikke a "Frankfurter Rundschau"-ban

Josef Ackermann, a Deutsche Bank vezére, fel akarja tornászni a 17 százalékos hozamot 25-re. "Ennyinek meg kell lennie, ha világviszonylatban helyt akarunk állni", jelentette ki.

"Ez erkölcstelen", mondják némelyek. "Ez piac, ott pedig nincsenek erkölcsi szempontok", mondják mások. Olyan ember viszont alig akad, akinek szöveget ütne a fejébe, hogy tulajdonképpen hogyan is lehet a gazdaság drámaian emelni, miközben a gazdaság csupán kb. 1 százalékkal bővül. Pedig éppen itt rejlik az erkölcsi kérdés: azért ugrik-e meg valakinek a keresete, mert sokkal nagyobb mértékben járul hozzá a gazdaság növekedéséhez, mint a többiek, vagy azért, mert különösen jól sikerült csődbe juttatnia másokat, vagy dolgozókat az utcára löknie az állam költségére.

Bizonyára nem erkölcstelen, ha valaki azért tesz szert magasabb hozamra, hogy egy keresett új terméket fejleszt ki, vagy felkutat valamit, amivel a meglévő termékek sokkal olcsóbban állíthatók elő. A sikeres innováció az egyetlen módszer, amely mindenkinek javíthatja az életkörülményeit. Ha pl. egy találmány lehetővé tenné felére csökkenteni a széndioxid-kibocsátást anélkül, hogy az emberiségnek le kellene mondania a megszokott kényelemtől, a feltaláló megérdemelné a kiugró jövedelem-emelkedést.

Az persze erősen kérdéses, hogy a Deutsche Bank a vállalkozásoknak ebbe a kategóriájába tartozik-e. Ha valaki semmilyen sikeres piacképes terméket nem talál fel, tehát nem járul hozzá kiemelkedően a gazdasági összteljesítményhez, mégis az 1 százalékosnál jóval magasabb jövedelem-emelkedési rátára formál igényt, akkor valamit el kell vennie másoktól. Ennek a mód-

ja elsősorban a költségcsökkentés: a teljesítmények felpörgetése, elbocsátások, bércsökkentések.

Ha piaci hatalmával visszaélve, egy vállalat olcsóbb szállításokra kényszeríti beszállítóit, vagy utcára teszi személyzete egytizedét, és a maradékot 10 százalékkal több munkára szorítja, ennek már nincs köze a piacról alkotott liberális elképzelésekhez – pl. Friedrich von Hayekéhez, aki azt tartotta, hogy a piac "út a felfedezésekhez".

Ha produktívan dolgozó munkaerőt bocsátanak el, vagy rentábilis beszállítókat kényszerítenek térdre, akkor ez csak a piac feletti uralom birtokában lehetséges. Egy jól működő, jól felszerelt vállalat ugyanis elbocsátások révén általában nem takarít meg pénzt, és nem növeli jelentősen a nyereségét, mert elbocsátott munkásai nem termelnek számára értéket. Az elbocsátások csak abban az esetben hozhatnak jelentős nyereség-növekedést, ha a vállalat egyúttal – a munkanélküliségtől való félelmet kihasználva – számottevően nagyobb nyereséget tud megtartott alkalmazottaiból kiszorítani.

A "karcsúsítás" eredményességének további feltétele, hogy az elbocsátott alkalmazottak helyzetét az állam magasabb deficit árán stabilizálja. Másképp ezeknek semmi jövedelmük nem lenne, és keresetük kiesne a piacról. Így az lenne a helyzet, hogy minden egyes euró, amellyel egy vállalat a maga nyereségét növeli, más vállalatokét ugyanannyival csökkenti. Az államnak magas költségvetési hiányt kell vállalnia ahhoz, hogy az önköltségcsökkentési kísérlet ne pusztá újraelosztás legyen a cégek között.

További rendszerváltások inspirálása

Figyelemre méltó riport jelent meg a *Népszabadságban* (2005. 02.03.). A washingtoni magyar nagykövet kikotyogta azt a nyílt titkot, hogy az USA nagykövetek hogyan segítették aktívan az akkori ellenzékkel összefogva a másfél évtizede végbement közép-kelet-európai rendszerváltásokat. *Mark Palmer* akkori budapesti nagykövet, aki ma az amerikai Freedom House egyik vezetője, már másfél éve kiadott könyvében összegyűjtve tapasztalatait, felvázolta, hogy hogyan lehetne továbbvinni ezeket a módszereket az elkövetkező években újabb országokban. *Simonyi István* nagykövet elmondotta, hogy budapesti székhellyel kormányoktól független központ létrehozását hozták tervbe a közép-

kelet-európai szisztéma terjesztésére, anyagi támogatására. Többek között például szolgál a Magyarországon alkalmazott privatizáció levezénylése, az államigazgatási apparátus felújítása, a hadsereg átszervezése.

E tervekről egyeztetettek már a német kormánnyal és a Bundestaggal, az Ebert alapítvánnyal, a Community of Democracies szervezettel, melyet Madeleine *Albrighth*, volt külügyminiszter neve fémjelez, az ENSZ fejlesztési ügynökségével (UNDP), és neves közép-európai személyiségekkel. A tervekről a mai magyarországi ellenzék politikusaival is tárgyaltak.

A terv egybevág *Bush*, az USA elnöke második ciklusú világpolitikai terveivel.

Jövedelmi viszonyok "szabad", "demokratikus" világunkban

A 30 legnagyobb német vállalat 2004-ben több mint 62 milliárd euró profitot söpört be – többet, mint valaha, és 112%-kal többet, mint 2003-ban. Közlünk néhány adatot azokról a vállalatokról, amelyeknél a legnagyobb volt a profitnövekedés: az első szám a 2003-as, a második a 2004-es nyereség (millió euróban); zárójelben a növekedés százalékos aránya.

Continental: 722, 926 (28); MAN: 303, 454 (50); Siemens: 3372, 5435 (61); Deutsche Bank: 2756, 4559 (65); RWE: 2123, 3641 (72); BASF: 2168, 3892 (80); Allianz: 2473, 4520 (83); Thyssen – Krupp: 714, 1383 (94); Münchner Rück: 1284, 3031 (136); Deutsche Telekom: 1398, 4722 (238); **Daimler – Chrysler: 596, 4630 (677).**

A hatalmas nyereségnövekedés *annak ellenére* következett be, hogy a szerves összetétel növekedése miatt *állandóan erősödik a profitráta süllyedő tendenciája*; magyarul, *ugrásszerűen csökkenő munkáslétszám mellett zsebel be a tőke ugrásszerűen növekvő nyereségeket*. Ez csak a *kizsákmányolás kíméletlen fokozásával* lehetséges. Emlékeztetünk a Daimler-Chrysler példájára, ahol az elbocsátástól rettegő munkások "önként" vállalták a bércsökkentést.

Az ENSZ keretében működő Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) 2004-es adatai szerint összesen mintegy 2,8 milliárd a bérből élők, 186 millió a *hivatalosan nyilvántartott munkanélküliek* száma, 1,4 milliárdnak van ugyan munkája, de legfeljebb *napi 2 dollárt* keresnek. A napi 5 dolláros kereset "normálisnak" számít.

Évente 200 millióval nő azoknak a száma, akiknek *jövedelme alatt marad az abszolút szegénységi határnak*, vagyis *napi 1 dollárnál kevesebből* kell (nemegyszer családotul) "megélniük". 250 millió gyereket kényszerítenek munkára, közülük 12 milliót dolgoztatnak olcsó exportcikk gyártásban és szexuális "szolgáltatásokban". Naponta 50 000-en halnak éhen, köztük 30-40 000 gyerek.

A világ lakosságának 53,7%-a a jövedelmek 6,1%-át kapja, 15%-a a jövedelmek 78,3%-a fölött rendelkezik. Az Egyesült Államokban a háztartások 1%-a a nemzeti összvagyon 40%-a.

A reálbérek világviszonylatban az utóbbi negyedszázad alatt *10%-kal süllyedtek*. A "második" és "harmadik" világ adóssági 1980 óta megnövekedett.

A MARX KÁROLY TÁRSASÁG ÖRÖKÖS TAGJAI

Közgyűlési határozatunknak megfelelően Társaságunk vezetősége 20 elvtársunkat részesítette *A Marx Károly Társaság Örökös Tagja* elismerésben. Az EMLÉKLAP-ot, a hozzájáró igazolvánnyal a következő elvtársaknak, illetve hozzátartozóiknak nyújtották át a márciusi központi fórumunkon:

Posztumusz EMLÉKLAP-ot kaptak:

*Androvics László (Bp. III. ker.);
Dr. Bíró Ferencné (Bp. II. ker.);
Falaky Józsefné (Bp. XII. ker.);
Dr. Jeney Jenő (Bp. V. ker.);
Nádházi János (Békéscsaba);
Pável Nándor (Százhalombatta);
Pék Sándor (Baja),
Sebestyén Sándor (Bp. XI. ker.);
Simon Péter (Bp. XIV. ker.);
Dr. Zalka András (Bp. XI. ker.).*

Az aktívak közül EMLÉKLAP-ot kaptak:

*Dr. Bereczky Elemér (Békéscsaba);
Dr. Bíró Ferenc (Bp. XI. ker.);
Bognár Ferenc (Bp. II. ker.);
Hamar Zsigmond (Bp. XIX. Ker.);
Kovács István (Bp. II. ker.);
Megyeri Pál (Debrecen);
Révész László (Dunaújváros);
Samu József (Bp. II. ker.);
Dr. Szigeti József (Bp. II. ker.);
Tuna Jenő (Bp. III. ker.).*

ANYÁK NAPJA

alkalmából tisztelettel
és szeretettel köszöntjük
az édesanyját!

A Marx Károly Társaság fogadóórái

Minden hó 3. pénteken
15 – 18 óra között

Bp. II. Zsigmond-tér 8. I. em.

Telefon ügyelet szombat-
vasárnap kivételével

Minden nap 08 – 18 óra között:
06 20 355 53 04

A MARX KÁROLY TÁRSASÁG KÖZLEMÉNYEI

* *Társaságunk vezetősége március 25-i rendkívüli ülésén* vitatta meg a Munkáspárt vezetői és a Marx Károly Társaság között kialakult helyzetet. A téma alapos áttekintése után, az ülésen részt vett 20 vezetőségi tag, egyhangúan úgy döntött, hogy a kérdést mindaddig lezártnak tekintik, amíg a Munkáspárt vezetősége részéről újabb támadás nem éri a Társaságot, egyes vezetőit, tagjait. Elvi, elméleti témákra természetesen ez nem vonatkozik, amennyiben a marxista-leninista elveknek nem megfelelő állásfoglalásokat, véleményeket tapasztalunk, továbbra is élni fogunk kritikai lehetőségeinkkel.

Az ülésen áttekintettük a közgyűlésünk, illetve első vezetőségi ülésünk döntéseinek végrehajtását, valamint további feladatainkat. Megállapítottuk, hogy az év első negyedében Társaságunk létszáma 13 új csoporttal, 114 fővel gyarapodott, tagdíj és adomány befizetések összege: 370 befizetőtől 639.454-Ft.

Az előttünk álló főbb feladatok közül az ünnepi évfordulók és koszorúzások állnak előtérben. Rendezvényeink közül az április 4.-i koszorúzás, az április 14.-i, VASAS színházban tartandó közös rendezésű ünnepség, a május 1-i városligeti hagyományos rendezvény, majd a Győzelem Napja és a Kádár-évforduló eseményeire koncentrálnak. Hangsúlyt kapnak elméleti-politikai vitafórumaink, és filozófiai, történelmi és közgazdasági műhelyeink. Folyamatosan fejlesztjük szervezeti életünket, Társaságunk helyzetének stabilitását, egységét.

Tizenhatan fejtették ki a vitában véleményeiket, javaslataikat.

A következő vezetőségi ülés dátuma: 2005. 05. 07. 10 óra.

* *A Május Elseje Társaság Klubja rendezésében dr. Rozsnyai Ervin*, Társaságunk elnöke tartott élénk érdeklődéssel kísért előadást "A Marxizmus-Leninizmus időszerezése" címen..

* *Társaságunk vezetőségének és a Dialektika Szerkesztőbizottságának tagja, BENEDIKT Szvetlana* írását közölte az oroszországi "Golosz Kommunizta" (A

kommunista hangja) c. újság "Magyarország: Öszinte beszéd a baloldali mozgalom helyzetéről" címmel. A sikert arató írás – nagy terjedelme ellenére – rövidítések nélkül került közlésre.

* *Márciusi központi vitafórumunk* előadója *Morva Tamás* volt. Előadásának témája: *A Népfront politika időszerezése.*

* *Társaságunk XVIII. ker. tagozata vitafórumán Szőke Károly* közgazdász, szakszervezeti politikus *atársadalmi párbeszéd* témában tartott előadást.

* *A komáromi erődben létrehozott gyűjtőtábor felszabadításának 60. évfordulója* alkalmából, a helyi önkormányzat, az MSZP és a Munkáspárt által közösen rendezett koszorúzási ünnepségen az orosz nagykövetség és a Szlovák Kommunista Párt képviselői mellett jelen volt a Marx Károly Társaság vezetősége képviselőjében *Szilágyi László* vezetőségi tag, a Társaság helyi tagozatának képviselőjében pedig *Nagy Péter* tagozatvezető.

* *XI. kerületi tagozatunk március 31-én rendezett konferenciáján Dr. Szigeti József* akadémikus, társaságunk tiszteletbeli elnöke és örökös tagja tartott előadást *a marxista filozófia fejlődő rendszere* c. témában.

* *A Kádár János Baráti Kör* a VASAS színházban, március 30-án "Életút és tanúságtétel" rendezvényén *Németh Károly*, a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának ny. elnöke tartott előadást.

* *Április 15-i központi vitafórumunk témája: Hazánk felszabadulása.* Vitaindító előadók: *Szalai József és Szilágyi László.*
Helye: Zsigmond-tér 8. I. em. előadóterem.
Ideje: 2005. 04. 15. 16 óra. **Minden érdeklődőt hívunk és várunk!**

* *Május Elsején a Városligetben, a szokott helyen találkozunk.* A Dialektika és más baloldali civil lapok, valamint könyvek árusítására lesz lehetőségünk.

* *Május 9-én, hétfőn 16 órakor, a Győzelem Napja alkalmából, a Baloldali Alternatíva Egyesülettel és a Május Elseje Társasággal közösen* ünnepi fórumot tartunk. **Minden érdeklődőt várunk! Helye: Zsigmond-tér 8. I. emeleti előadóterem.**

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

Felelős kiadó: a Társaság elnöke
1067 Bp. Eötvös u. 2. **Tel:** 342-1068
Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság
Felelős szerkesztő: dr. Rozsnyai Ervin
OTP számlasz.: 1171 1041-2085 9590

Nytsz.: 75/763/1997

Internet: www.extra.hu/dialektika

E-mail: dialektika@freemail.hu

Nyomás: Unio-Print Kuvert Kft.

Felelős vezető: Szabó László igazgató